

OVERCROWDING IN CZECH PRISONS OR IS PRIVATE PRISON THE SOLUTION?

Petr Juříček¹, František Vlach², Dagmar Kopencová³

Abstract

The privatization of security or the form of partial outsourcing are common tools used for prison sentence execution in developed western countries. Execution of imprisonment can be considered a part of ensuring of the citizen security. In compliance with the idea and with respect to the significant growth of the prison population, the representatives of the Ministry of Justice of the Czech Republic have signed a contract on elaborating a Feasibility Study of the Construction of Private Prison in Rapotice. The ambition of the project was to find the solution to the nonconforming accommodation conditions of the imprisoned persons and also, by the means of the proposed changes, to reach the cost reduction of securing the services while maintaining the quality of the process of re-education. The objective of this contribution is not to present a critical analysis of the proposed PPP form of the project, but to draw the attention to two basic barriers to entering the present system that cause – from the possible private investor's or operator's view – a certain risk and may have an impact on the profitability of the project and at the same time creates demotivating conditions for the private partner.

Keywords

Imprisoned Person, Penitentiary System, Private Prison, Remuneration, Requisitions and Expenses, the Prison Service of the Czech Republic

I. Úvod

V případě poskytování veřejné služby bezpečnostní povahy stojí veřejný subjekt před otázkou, zda tuto službu zajišťovat prostřednictvím interních zdrojů, či zda danou službu outsourcovat. Klíčovou otázkou je, která alternativa by byla z hlediska nákladů efektivnější, tzn. zda je možné požadovaného cíle dosáhnout levnějším najímáním, organizováním a řízením zaměstnanců v rámci interní organizace, či vyhledáváním vhodného poskytovatele působícího v daném odvětví. Podobně jako myšlenky soukromých armád a policejních sborů nebo sborů hasičů jsou proto nyní aktuální i snahy zajistit současný státní model vězeňského systému privátní formou⁴. Je však třeba zmínit, že někteří experti se zabývají i otázkou, zda je vůbec možné považovat vymáhání práva nebo ukládání trestu za tržní statek jako každý jiný. Podle Logana například lze „Právě delegování donucovací pravomoci ze státních do soukromých rukou řadit do negativních faktorů, stejně tak jako možnost upřednostňování zisku kontraktora před veřejným zájmem.“⁵ McDonald, Moyle i Harding uvádějí, že je otázkou, zda lze na roli soukromého partnera při zajištění státní služby pohlížet jako na „státního aktéra“, který je nucen plnit všechny ústavní podmínky stejně jako veřejný sektor⁶. Autoři příspěvku se nicméně přiklání k názoru, že právní systém od zákonodárství až po vymáhání práva může být řízen trhem.

Partnerství privátní spolupráce jako součást privatizace, je nutné zařadit do podmnožiny privatizace bezpečnosti a samotné vězeňství lze dle ekonomické teorie vyhodnotit jako specifický druh „bezpečnostního statku“. Základním argumentem proponentů soukromých věznic je tvrzení, že tržní

¹ AMBIS University, Lindnerova 1, 180 00 Prague 8, Czech Republic. E-mail: pjuricek@vez.kur.justice.cz.

² AMBIS University, Lindnerova 1, 180 00 Prague 8, Czech Republic. E-mail: fvlach@avs.justice.cz.

³ AMBIS University, Lindnerova 1, 180 00 Prague 8, Czech Republic. E-mail: Dagmar.Kopencova@ambis.cz.

⁴ Vydeme-li z předpokladu PPP formy financování, tedy takové, která pouze uvažuje o účasti soukromých financí.

⁵ Logan (1990).

⁶ McDonald (1992).

mechanismy vnesou do systému větší efektivitu a přinesou úsporu finančních prostředků státem do systému vkládaných. Oponenti¹ soukromých vězení, ať už jde o politické strany či nestranné odborníky, odmítají, že by soukromé věznice přinášely významnější úspory a poukazují na možná rizika zhoršení bezpečnosti a kvality procesu v komplexní rovině.

Zatímco ekonomický náhled na privatizační snahy pohlíží především jako na systém vnějších změn, odborníci z oblasti penologie se zaměřují na dopady na penitenciární péči², kterou představuje soubor reedukačních aktivit vězňených osob (vzdělávání, náprava, zaměstnání apod.), a to s nejnižšími náklady za podmínek dosažení požadované kvality celého procesu. Penologičtí odborníci proto často považují privatizaci vězeňského systému za jednu z „nejvýznamnějších změn“ v podobě vězeňských systémů v druhé polovině dvacátého století.

Následující kapitoly jsou zaměřeny na posouzení možností zajištění privátního vězeňského systému, resp. vybraných atributů, které by umožnily jisté „odlehčení“ státnímu rozpočtu na zajištění vězeňského systému v českých podmínkách. Zjištěné poznatky budou využity při analýze českého vězeňského systému s cílem upozornit na dvě klíčové oblasti vězeňství v českých podmínkách, které lze považovat za „bariéry vstupu“ případných kontraktorů do podmínek českého vězeňství, neboť jsou významným aspektem současného deficitního hospodaření domácího vězeňského systému.

II. Privátní zajištění vězeňského systému

Historie nestátního vězeňství je velmi dlouhá. Lze dokonce říci, že od antiky až do nedávné minulosti to byl model převažující, neboť všechna vězení byla původně soukromými podniky, které postupně přešly pod kontrolu vlády³. Vězení byla spíše „využívána pro zadržení obviněného během trestního procesu, či před vykonáním jiného trestu“⁴. S následným rozvojem vězeňského systému, který kladl důraz na „efektivní zacházení“ s vězňenými osobami v odpovídajících podmínkách, dochází k bohatým diskuzím, jak zajistit dostatečnou kvalitu celého procesu i přes narůstající nedostatek státních financí.

Současný dialog lze postavit na dvou základních dimenzích. Zvýšení efektivity lze dosáhnout radikálními změnami ve stávajícím „státním“ modelu, které by znamenaly především výdajové úspory nebo se pokusit nalézt soukromého partnera, který by prostřednictvím vlastního managementu a „know-how“ zajistil provoz „levnějšího systému“ za předpokladu požadované kvality. V literatuře lze nalézt několik kategorií (forem) zajištění nepodmíněného výkonu trestu vzhledem k míře participace soukromého subjektu na zajištění této specifické veřejné služby. Kategorizaci vězeňských systémů existuje v současné době několik. Teritoriální diferenciaci nabízí např. Ministerstvo veřejné bezpečnosti Státu Izrael, avšak k dokreslení tématu využijeme klasifikaci podle Johna Howarda:⁵

- 1) Soukromé financování a konstrukce – jedná se především o využití soukromých zdrojů k vybudování věznice, kterou bude spravovat stát, resp. státní vězeňská služba. V rámci kontraktu pak stát hradí určitou částku po stanovenou dobu, po které se věznice stane státním majetkem.
- 2) Soukromý průmysl ve věznicích – tato kategorie zahrnuje využívání vězňů k práci soukromými firmami.
- 3) Správa vězeňských zařízení soukromými subjekty – soukromé společnosti zajišťují celkový chod věznice, včetně ostrahy, odborného zacházení s vězni apod.

¹ Srov. Roth (2004), Ntsohi (2005), Laffer (1999).

² Penitenciaristika či penitenciární nauka je souhrn používaných metod, forem a prostředků nápravně výchovné činnosti podle stupně dosažené nápravy u jednotlivých kategorií odsouzených. Vychází z poznatků vědních oborů aplikovaných na podmínky vězeňství, především z penitenciární psychologie, pedagogiky, sociologie a práva.

³ Howard (2002).

⁴ Peters (1997).

⁵ Howard (2002).

Hranice jednotlivých typů je striktně vyhraněna a definována na základě „typu kontraktu.“ Možné dělení může být provedeno dle „formy transferu“, zda došlo pouze k částečnému převodu na soukromý sektor nebo k úplné privatizaci; dále dle „struktury kontraktora“, tedy zda se jedná o společnost orientovanou na zisk, anebo zda se jedná o privatizaci prostřednictvím neziskové sféry.¹

Jednoznačný závěr, že privátní forma zajištění vězeňského systému přinese finanční výhodnost oběma stranám, nelze vyslovit. Propagátoři soukromých věznic jako jeden ze svých hlavních argumentů používají úsporu finančních prostředků státu. „*Soukromé věznice údajně nemají problém s přehnanou byrokracií, jsou více otevřeny inovativním změnám a jsou pod tlakem konkurence.*“² Tato opatření umožňují snížit náklady na jednoho vězně na časovou jednotku.³ Sdělují, že „*Různorodost vězeňských podmínek ovlivňuje samotnou ekonomiku řízení, neboť například naplněnost věznice má přímý vliv na zajištění plnohodnotných služeb, stejně tak stáří budov, či kvalita bezpečnostního systému zabezpečení dopadá na náklady zajištění provozu, bez ohledu na samotného vlastníka.*“⁴ Autoři jako Brown a Broadbent tvrdí, že privatizace přináší výrazné úspory a zlepšení penitenciární péče. „*Například vyšší ekonomický dopad, resp. nižší náklady na jednoho vězně, jsou prokázány v zařízeních, kde je vyšší kapacita vězeňské populace.*“⁵

Naproti tomu existují studie, které fungování soukromých věznic hodnotí negativně.⁶ I proto autoři analytických prací někdy dospívají k závěru, že „*existující suma výzkumů nenabízí odpovědným činitelům žádné definitivní vodítko.*“⁷ Závěr studie autorů Archambeaulta a Deise uvádí: „*Výsledné závěry posouzení vlivu privatizace na nákladovou efektivitu musí být totožné, jak v podmínkách australských věznic, tak i amerických, totiž neprůkazné.*“⁸ Ke stejnému závěru dochází i Logan, který doporučuje „měřit“ náklady tzv. „cost per day“, protože toto je rozhodující pro vyčíslení nákladů, bez ohledu na formu provozování.⁹

Privatizace vězeňství je spíše chápána jako možnost racionalizovat náklady a zajistit, aby věznice splňovaly náročné požadavky vnášené moderní penologií a příbuznými disciplínami. Naprostá většina autorů zabývajících se zkoumaným fenoménem se shoduje, že privatizace nepřináší zlepšení sama o sobě.¹⁰ Soukromé věznice nemohou být konečnou strategií pro reformu vězeňství, ale mohou být užitečným nástrojem pro její zavedení. Skutečným strategickým cílem privatizace vězeňství musí být vybudování kvalitního vězení přinášející úsporu nákladů, ale především „pozitivní změny celého vězeňského systému.“

I když se závěry zkoumaných studií značně liší, je možné nalézt jejich společný průnik – téměř všechny se shodují na tom, že „*pouze správně nastavené, vhodně řízené a pečlivě kontrolované privatizační projekty mohou sloužit veřejnému zájmu.*“¹¹

III. Kritický stav českého vězeňství – nutnost neodkladného řešení

Veřejné rozpočty, v závislosti na růstu vězněné populace, neumožňují vynakládat prostředky na výstavbu nových věznic.

¹ Může jít například o charitativní organizace, které např. v USA spravují velké množství nápravných zařízení pro mládež (Pozen, 2010, Pratt, 2003).

² Roth (2004).

³ V ČR průměrné náklady na zajištění jednoho vězně na jeden den činí asi 900 Kč (Vězeňská služba ČR, 2007).

⁴ Pratt (2003), Maahs, Pratt, (1999).

⁵ Brown (2005).

⁶ např. Donahue (1989), Keating (1990), Logan (1990), McDonald (1990), Weiss (1989).

⁷ Belenko (2001).

⁸ Brown (1994).

⁹ Brown (1994).

¹⁰ např. Lundahl, Kunz, Brownell, Harris, 2007.

¹¹ Austin (2001).

Tabulka 1 Vývoj mandatorních výdajů na zajištění provozu vězeňství v České republice

	2017	2018	2019	2020	2021
Rozpočet v mld.	9,798	10,799	11,699	12,251	12,772

Zdroj: Statistiky VS ČR v období 2017–2021, vlastní zpracování

Nárůst finančních prostředků v souvislosti s přeplněností českých věznic, resp. nedostatek ubytovacích kapacit je v současné době, především i vlivem zvýšené objasňenosti kriminálních trestných činů, spojen s potřebou zajištění výkonu trestu odnětí svobody pro stále více odsouzených. Statistika Policejního prezidia ČR v roce 2021 uvedla, že od roku 2017 do roku 2021 se vývoj zjištěných kriminálních případů pohyboval od 218.162 trestných činů k 165.252 činům, které byly spáchány v roce 2021. Procentuální objasňenost se za uvedené období pohybovala v rozmezí od 38,8 % na 47,5 %. Objasňenost kriminálních činů je současně patrná i z vysoké míry recidivity osob, které se do výkonu trestu dostávají opakovaně.¹ I když z uvedených čísel je zřejmá klesající tendence k trestné činnosti, nutné podotknout, že daná čísla jsou výrazně ovlivněna opatřeními vyvolanými pandemií Covid-19, která souvisela s omezením pohybu občanů v ČR, uzavřením většiny veřejných, kulturních a volnočasových institucí.

Statistiky Vězeňské služby České republiky (dále jen „VS“) uvádějí stav, kdy v průběhu období roků 2017–2021 došlo k reálnému snížení počtu osob umístěných do výkonu trestu. Nutné je však dodat, že i snížení počtu odsouzených sebou nepřineslo případné úspory a zátěž na státní rozpočet, rozpočtovou kapitolu Ministerstva spravedlnosti ČR, neboť došlo k nárůstu výdajů z částky 8.807.686,68 tis. Kč na 12.251.838 tis. Kč.

Pokusy o další řešení uvedené problematiky lze hodnotit také jako neúspěšné. Přeplněnosti českých věznic nepomohla ani ambice ministerských úředníků, protože došlo zcela k selhání efektu ustanovení § 88 zákona č. 40/2009, trestního zákoníku, který dává vězněným osobám možnost podmíněného propuštění z výkonu trestu odnětí svobody.² Nutno dodat, že ani trest veřejně prospěšných prací nebyl v minulosti příliš efektivní a trest domácího vězení, i přes odhadované budoucí úspory³, nelze zajistit bez vynaložení vysokých vstupních nákladů, které jsou odhadovány až na dvě miliardy korun.

Ve výroční zprávě VS ČR se uvádí, že efektivita klíčového institutu, který může přinést významnou korekci stavu počtu vězněných osob, byla téměř nulová, neboť z 2862 propuštěných vězněných osob v roce 2017 se křivka v roce 2021 přiblížila pouze k číslu 3002, což představuje nárůst o pouhých 9,5 %. Vzhledem k předpokládanému nárůstu vězněných osob po pandemických opatřeních je tento nárůst zanedbatelný.

I když se vlivem přeplněnosti českých věznic ocitá celý systém v kritickém stavu, je nutné dodat, že v mnoha vyspělých státech je tento trend obdobný.⁴ Na každých 100 tisíc Američanů totiž připadá 751 vězňů. Jediný stát z velkých, průmyslově rozvinutých zemí, který se v tomto směru USA

¹ Autoři mohou ze zkušenosti uvést i několik případů vězněných osob, které se dostali opakovaně do podmínek výkonu trestu i více jak 10krát.

² Po výkonu poloviny uloženého trestu může soud odsouzeného podmíněně propustit na svobodu, jestliže odsouzený po právní moci rozsudku, zejména ve výkonu trestu odnětí svobody svým chováním a plněním svých povinností prokázal polepšení a povede řádný život, či soud přijme záruku za dovršení nápravy odsouzeného.

³ Úspora pro státní rozpočet ve výši 301.925 Kč ročně na jednoho vězně ve výkonu trestu domácího vězení je dána především tím, že oproti výkonu trestu odnětí svobody si při výkonu trestu domácího vězení odsouzený sám zajišťuje svou výživu, ubytování, hradí sociální a zdravotní pojištění, vykonává výdělečnou činnost a je i plátcem příslušných daní. Vezmeme-li v úvahu předpokládaný počet 2.500 odsouzených ročně v trestu domácího vězení namísto ve výkonu trestu odnětí svobody, činí roční úspora na primárních nákladech 584 mil. Kč a na sekundárních dopadech 175 mil. Kč. Celková úspora státního rozpočtu tedy představuje částku cca 759 mil. Kč ročně. V případě, že by došlo k rozšíření využití trestu domácího vězení na počet 3.500 odsouzených ročně, pak by úspora mohla dosáhnout částky až 1.073 mil. Kč.

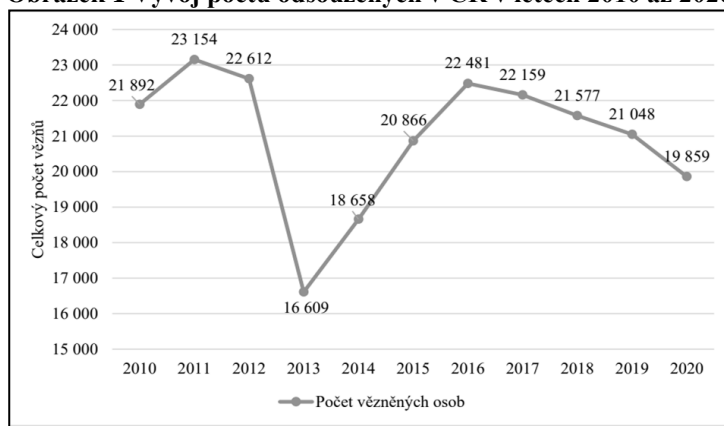
⁴ Například v USA, které přijaly zákon o privatizování věznic již v roce 1984, je patrný vzrůstající vývoj. V roce 1980 byl stav vězňů zhruba 500. 000, do roku 2005 toto číslo vzrostlo na 2,2 milionu. Statistiky také uvádí hrozivé zvýšení o 340 % během posledních 25 let.

přibližuje, je Rusko. Tam připadá na každých 100 tisíc obyvatel 627 vězňů. V dalších rozvinutých státech je tento poměr mnohem nižší. Ve Velké Británii je to 151, v Německu 88 a v Japonsku 63. Česká republika se také společně se Slovenskem umísťuje v první desítce evropských zemí podle podílu žen mezi uvězněnými osobami. U nás i východních sousedů tvoří ženy okolo 7,5 % vězňů. Větší podíl (okolo 8 %) vykazují Malta, Kypr a Rusko. Naopak nejméně žen mezi vězni mají balkánské země – Albánie 2 %, Kosovo 2,5 % a Bosna a Hercegovina 3 %. (Evropa v datech, 2020).

Jaké lze identifikovat dopady trestné činnosti na možnosti českého vězeňství? Čeští vězni stojí stát 21 milionů denně. V českých věznicích se nachází téměř 20 tisíc vězňů, a zařízení tak přesahují svou kapacitu. Náklady na jednoho vězně se přitom podle Vězeňské služby ČR pohybují okolo 1 000 až 1200 Kč za den. Věznicím mohou ulehčit alternativní tresty, jako je například domácí vězení či veřejně prospěšné práce, popřípadě výrazná novelizace trestního zákoníku. Inspiraci pro alternativní tresty lze čerpat v Německu, kde se peněžitě tresty ukládají v 85 % případů, v Nizozemsku v polovině, v Rakousku potom ve třetině případů. V Česku podíl peněžitých trestů podle údajů Nejvyššího státního zastupitelství dosáhl v roce 2017 podílu 14,7 %. V Německu, Nizozemsku i Rakousku je podíl vězňů na sto tisíc obyvatel nižší než 100. Patří tedy do skupiny zemí s nejnižším podílem uvězněných.

Situace s vězněnými osobami je v České republice velmi tristní. Vývoj vězněných osob ukazuje obrázek 1.

Obrázek 1 Vývoj počtu odsouzených v ČR v letech 2010 až 2020

Zdroj: Vlastní zpracování dle statistiky VS ČR

Odhlédneme-li od zdlouhavého procesu reformy soudnictví a justiční legislativy, nabízí se skutečně relevantní variantou také participace soukromých subjektů na zajištění vězeňského systému. Je nutné říci, že nejsou všechny oblasti resortu vhodné pro vstup subjektu zaměřeného na zisk, ale lze se touto myšlenkou rozhodně zabývat v kontextu podpůrných služeb, jako je výstavba nových ubytovacích kapacit, údržba vězeňských budov či činnosti zajišťující provoz, např. stravování, odívání odsouzených apod. Vyjdeme z myšlenky, že případný zájem privátního subjektu se aktivně podílet na zajištění této služby, zajišťovaný dosud výhradně státem, bude reálný pouze v případě efektivního hospodaření, resp. tvorby zisku.

IV. Vliv zaměstnanosti na prohlubování deficitního hospodaření

Podíváme-li se na zvyšující kriminalitu z hlediska ekonomického, je možné ji z pohledu soukromého provozovatele považovat za příznivou, neboť samotný trest odnětí svobody je možné ovlivnit pouze délkou, avšak nelze jej nijak substituovat.¹

¹ Myšleno tak, že pravomocné rozhodnutí soudu o nepodmíněných trestech nelze změnit.

Právo na spravedlivou odměnu¹ za práci i v podmínkách českého vězeňství obecně vyplývá z Listiny základních práv a svobod² vyhlášky č. 10/2000 Sb., z nařízení generálního ředitele VS č. 18/2019 o odměňování odsouzených. Odsouzený je povinen hradit věznicí náklady za pobyt ve výkonu trestu odnětí svobody. Tyto úhrady se srážejí ze mzdy z práce, která je vězni přidělena.

Základní složku pracovní odměny v současné době určuje časová nebo úkolová složka, způsob určení je dán konkrétní věznicí podle druhu přidělené práce. (NŘV č. 361/2017 Sb.) Časová složka je dána nařízením vlády a až od letošního roku se odměna váže na měsíční minimální mzdu (dále jen „MM“). V první skupině je to nově 50 % MM, ve druhé 70 % MM, ve třetí 95 % MM a ve čtvrté 120 % MM. Pro rok 2020 byla základní sazba MM stanovena na 14.600 Kč za měsíc. S rostoucí MM si tedy polepší i pracující odsouzení. Odpracování kratší pracovní doby úměrně snižuje výši základní složky. Jiným důvodem pro snížení složky, a to až o 50 %, je neplnění požadované pracovní činnosti. Naopak zvýšení až o 50 % je možné při prokázání výjimečného pracovního výkonu nebo při vedení pracovního úseku.

Tabulka 2 Výše časové základny pracovní odměny v období 2018 až 2020

Skupina	1. období	2. období	3. období
	1. 6. 2018 – 31. 3. 2018	1. 4. 2018 – 31. 12. 2019	1. 1. 2020 – dosud
I.	4.500	5.500	7.300
II.	6.750	8.250	10.220
III.	9.000	11.000	13.870
IV.	11.250	13.750	17.520

Zdroj: Nařízení vlády č. 361/2017 Sb., nařízení vlády č. 365/1999Sb., vlastní zpracování

Srážka na úhradu nákladů výkonu trestu odnětí svobody (dále jen „VTOS“) se ve sledovaných obdobích stále snižuje. Do dubna roku 2018 byla ve výši 32 % čisté mzdy, od dubna tvořila 26 %, nyní 23 %. Avšak vždy platilo a stále platí, že měsíční částka nesmí přesahovat finanční obnos 1.500 Kč. V případě, že celá částka není spotřebována na náklady VTOS, využije se k úhradě výživného, přednostních pohledávek a nepřednostních pohledávek. Od placení nákladů VTOS je odsouzený osvobozen, pokud nemá žádné příjmy, je mladší 18 let, navštěvuje vzdělávací nebo terapeutický kurz, či je hospitalizován. Odsouzený je podle zákona povinen nahlásit veškeré své přiznané důchody. Ovšem pokud tak neučiní, VS ČR si není schopna realitu ověřit. Tento právní nedostatek způsobuje neoprávněné uvolnění odsouzeného z úhrad nákladů VTOS nebo neoprávněné přiznání měsíční výplaty 100 Kč na osobní potřeby. V případě zjištění nepřiznaných příjmů VS ČR peníze vymáhá po odsouzeném zpátky. O vzniku přednostních pohledávek rozhoduje soud, orgán státní správy a ředitel věznice. Srážky provedené na přednostní pohledávky jsou ve sledovaném období konstantně stanoveny na 12 % z čisté odměny. První polovina z 12 %, tzn. 6 %, se prioritně posílá na dlužné výživné. Další pořadí pohledávek je určeno podle dne přijetí rozhodnutí o nutné úhradě. Není-li celá částka vyčerpána na úhradu přednostních pohledávek, převede se na výživné a ostatní pohledávky. Naopak nevyužitá částka primárně určená na uhrazení výživného, nákladů VTOS a ostatních pohledávek, je použita právě na přednostní pohledávky. Čtyři procenta z čisté odměny jsou vyčleněna k zaplacení ostatních srážek, jinak řečeno ostatních/nepřednostních pohledávek. Posloupnost úhrad pohledávek je rovněž určena podle dat přijetí. Ostatními srážkami se rozumí např. uložené pokuty, neprávem přijaté dávky anebo srážky vyhrazené dohodou mezi odsouzeným a věznicí. Na úhradu ostatních pohledávek se dále upotřebí peníze nevyužité na pokrytí výživného, nákladů VTOS a přednostních pohledávek. Na druhou stranu nevyčerpané prostředky ze 4 % na ostatní srážky se použijí na výživné a na přednostní pohledávky. Tíživými sociálními poměry se rozumí např. ztráta zaměstnání či nemožnost jeho nalezení, vážná nemoc, těžká majetková situace vzniklá mimořádnou událostí. Pohledávky za odsouzenou osobu spravuje její

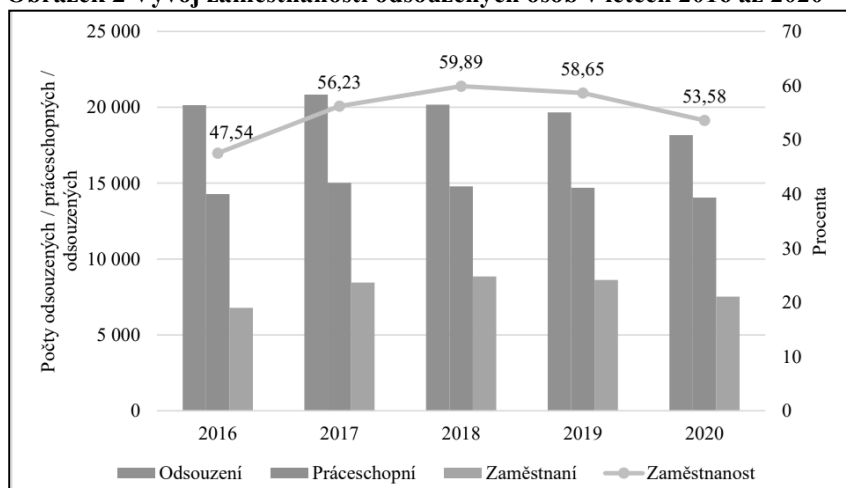
¹ V Německu je práce odsouzených víceméně pravidlem, tedy v případě, že odsouzený chce pracovat. To vězňům dopomáhá lepšímu začlenění do společnosti po propuštění. Průměrně se jedná o sumu 1.000 euro.

² Zákon č. 2/1993 Sb., Listina základních práva a svobod.

kmenová věznice. V případě, že za odsouzeným vznikly další pohledávky v době pobytu v jiné než kmenové věznici, správa pohledávek přísluší právě jí. Přehled veškerých pohledávek včetně dokumentů pro exekuci a vymáhání dluhu soudem je během VTOS nebo výkonu vazby veden u kmenové věznice vězněného ve složce operativní evidence. Od propuštění až do vyrovnání všech dluhů je složka eventuálně předána věznici, která realizovala ukončení výkonu vazby nebo VTOS. Dlužník jakožto fyzická osoba nacházející se v tíživé sociální situaci může požádat o prominutí dluhu nedaňové pohledávky. Nesmí se ale jednat o dluh vůči státu nebo o dluh vzniklý trestnou činností. (vyhláška č. 10/2000 Sb.)

Výše výdělků se mohou jevit velmi nízké, ale je nutné brát v potaz, že základní životní potřeby mají odsouzení ve věznici zajištěny a platí pouhých 1.500 Kč za měsíční pobyt ve věznici, zbytek uvedené mzdy slouží k jejich užitku. Právě „levnou pracovní sílu odsouzených“ považují za základní motivační faktor pro najímání pracovního potenciálu pro privátní provozovatele. V oblasti vězeňství, jak je rozebráno dále, je odpovídající zaměstnanost nástrojem „efektivního mechanismu“ návratnosti vložených investic, či případnou možností tvorby zisku. Odborně vybraní vězni tvoří maximálně flexibilní a disciplinovanou pracovní sílu a jsou skutečně pro možné investory velice atraktivní.¹ Soukromý sektor je mnohdy schopen lépe využít pracovních příležitostí, neboť může využít v této oblasti daleko větších zkušeností než státní sektor.

Obrázek 2 Vývoj zaměstnanosti odsouzených osob v letech 2016 až 2020

Zdroj: Vlastní zpracování dle statistických dat VS ČR, 2016 – 2020

Obrázek 2 ukazuje vývoj zaměstnanosti odsouzených v průběhu let 2016 až 2020.² Jeho součástí jsou především 4 základní proměnné, které se nejvýrazněji promítají do analyzované návratnosti finančních nákladů, jež jsou nutné k tvorbě zisku. Jedná se o komparaci podílu počtu práceschopných odsouzených k celkové populaci vězněných osob a počtu celkově zaměstnaných vězňů.

Je tedy zřejmé, že procentuální míra zaměstnanosti neodpovídá reálné míře zaměstnanosti. Uvedeme-li jako příklad průměrný stav vězněných osob za uplynulých 6 let, vyjdeme z počtu 20 tisíc odsouzených, avšak evidováno bylo v průměru pouze 14.346 práceschopných odsouzených³, ze kterých je vypočtena zaměstnanost vězněných osob.

Vyjádříme-li tyto reálné údaje prostřednictvím předepisovaných nákladů za výkon trestu, vězeňská služba tímto mechanismem přichází o možnost navýšení příjmové položky u 40 % odsouzených. Při stanovení vyšší předepisovaných nákladů 1.500 Kč⁴ za kalendářní měsíc, která je zcela

¹ Laffer (1999).

² Autoři vzhledem k objektivnějšímu přehledu využili tzv. předcovidové období, tj. do roku 2019, neboť přijatá opatření ze strany VS ČR směrem k pandemii výrazně zkusily možnosti zaměstnávání vězněných osob.

³ Do evidence odsouzených způsobilých k pracovnímu zařazení jsou zahrnuti vězni, kteří mají odpovídající zdravotní způsobilost, a pouze vězni, pro které daná věznice, vzhledem ke schopnostem a kvalifikaci, má odpovídající pracoviště.

⁴ Statistika MSp hovoří o reálných nákladech na jednu vězněnou osobu v průměru 900 Kč za jednu vězněnou osobu

neadekvátní reálným nákladům, neefektivně nastavená politika zaměstnávání je tak „primární příčinou“ deficitního hospodaření vězeňského systému.

Celou zátěž na výdajovou stránku rozpočtu navíc umocňuje ustanovení § 16 zákona č. 169/1999 Sb., o výkonu trestu odnětí svobody, který ukládá povinnost přiznat odsouzenému, jenž není zařazen do práce a nemá dostatek finančních prostředků, nárok na poskytnutí sociálních poukázek ve výši 100 Kč. Tato částka v celém systému tvoří až 12 milionů korun za kalendářní rok.

V. Efektivita vymáhání pohledávek

Druhým „výdajovým problémem“, se kterým se musí vězeňská služba vypořádat, je nízká efektivita mechanismu vymáhání pohledávek za odsouzenými, resp. dlouhodobé nesplácení vzniklých pohledávek odsouzených v průběhu pobytu ve věznicí a také po propuštění do civilního života.

S pohledávkami Vězeňské služby České republiky je nakládáno v souladu se zákonem č. 219/2000 Sb., o majetku České republiky a jejím vystupování v právních vztazích, ve znění pozdějších předpisů, zákonem č. 169/1999 Sb., o výkonu trestu odnětí svobody a o změně některých souvisejících zákonů, vyhláškou č. 10/2000 Sb., o srážkách z odměny osob, které jsou ve výkonu trestu odnětí svobody zaměstnány a také dle Instrukce MSp ČR o vymáhání pohledávek ve vězeňské službě.

Ve vězeňské službě vznikají z hlavní činnosti pouze nedaňové pohledávky, členěné do tří kategorií. V kategorii pohledávek „za propuštěnými vězni“ a v kategorii pohledávek za „vězni v aktuálním stavu“ jsou vymáhány pohledávky za náklady výkonu vazby, výkonu trestu, škody a další náklady (např. zvýšené náklady střežení, náklady na dopravu a předvedení do zdravotnického zařízení, regulační poplatky apod.). V kategorii „ostatních pohledávek“ jsou vymáhány pohledávky za neuhrazené faktury vydané vězeňskou službou (včetně zotavoven a hospodářské činnosti), pohledávky za právníky a fyzickými subjekty, pohledávky z poskytnutých půjček Fondu kulturních a sociálních potřeb, nástupních příspěvků příslušníků, pohledávky za nájemné v bytech vězeňské služby a jiné.

Při krátké analýze v oblasti pohledávek je zřejmé, že za rok 2021 představuje neuhrazená částka z pohledávek za odsouzenými v aktuálním stavu 30 551,44 tis. Kč. Úspěšnost vymáhání v této kategorii pohledávek k 31. 12. 2021 byla cca 55,7 % z objemu pohledávek za vězni v aktuálním stavu. K 31. 12. 2021 zůstaly nevymoženy pohledávky v objemu 54 816,94 tis. Kč.¹

Úhrady pohledávek za rok 2021 představují částku 6 806,92 tis. Kč. Úspěšnost vymáhání ve vztahu k objemu pohledávek za osobami propuštěnými z výkonu vazby a trestu je cca 3,9 %. Nevymožенý objem těchto pohledávek k 31. 12. 2021 činí 176 671,22 tis. Kč. V souvislosti s akcí tzv. „Milostivé léto“ byly k datu 31. 12. 2021 v obou kategoriích pohledávek za vězňnými osobami uhrazeny pohledávky 35 dlužníků v celkové výši 235,06 tis. Kč. Za rok 2021 činí objem uhrazených ostatních pohledávek 925 803,49 tis. Kč a neuhrazený zůstatek této kategorie pohledávek je k tomuto datu evidován ve výši 331 194,44 tis. Kč

Vývoj příjmů z pohledávek za odsouzenými v aktuálním stavu se nepatrně mění v určitých cyklech.² Problematické zůstávají příjmy z pohledávek za „propuštěnými odsouzenými“, jejichž trend má (i při vzrůstajících výdajích) sestupnou, popř. stagnující tendenci, čímž dochází ke stále většímu zadlužování resortu. Při porovnání výše pohledávek za odsouzenými (za propuštěnými i v aktuálním

za jeden kalendářní den.

¹ Výroční zpráva VS ČR, 2021.

² Příjmy z pohledávek za propuštěnými vězni měli skutečně kolísavou tendenci, tedy mezi 11 až 16 miliony korun, a příjmy z pohledávek za odsouzenými osobami v aktuálním stavu se jednalo o v průměru 25 milionů korun.

stavu) ve srovnání s příjmy vykázanými za jednotlivá období je markantní velmi nízká návratnost vložených prostředků do dané služby.¹

U vymáhání uvedených částek navíc dochází k dalšímu navýšení dluhové položky, neboť náklady na vymáhání nejsou zanedbatelné. Dlužník může přijít státní kasu i na několik desítek tisíc korun. Při součtu mzdových nákladů na zaměstnance, kteří mají vymáhání pohledávek na starosti, nákladů na právníka a exekutora, dostáváme se na desítky tisíc korun a přitom částky, které se podaří získat zpět, jsou minimální.² Jinými slovy, i u těchto osob mechanismus vymáhání selhává a nezaručuje stoprocentní vymahatelnost a tím návratnost vynaložených prostředků.

VI. Soukromé podnikání v oblasti vězeňství

Zájem provozovatelů o zajištění nepodmíněného trestu umocňuje fakt, že existence privátních věznic v evropském měřítku je běžně využívána a současně se jedná o další potenciál trhu v oblasti dalších projektů v rámci vězeňství. Tato forma, která je již dnes „běžným standardem“ ve Velké Británii a v USA, pak umožňuje plnou aplikaci inovací, kde je koncesionář motivován větší mírou k inovacím i na straně ostrahy a bezpečnosti, prioritou však představuje zajištění tzv. facility managementu. Americký statistický úřad (BJS) sleduje počet vězňených osob v soukromých věznicích na základě sběru dat z jednotlivých věznic. Z těchto dat lze vyčíst, že k 31. prosinci 2019 bylo v soukromých věznicích 115.954 osob ve výkonu trestu, což reprezentuje zhruba 8 % všech uvězněných ve Spojených státech amerických. Celkový počet se od roku 2000 navýšil o 32 %, což je poměrně signifikantní nárůst. V současné době je ve Velké Británii provozováno 117 věznic. Celkem 14 z nich je v soukromém vlastnictví a jsou provozovány těmito soukromými společnostmi – G4S Justice Service, Serco Custodial Services, Serco a Sodexo Justice Services.³ Na území Velké Británie byl na konci roku 2020 celkový počet 78.618 vězňů. Počet trestanců, kteří jsou vězněni v soukromých věznicích, se pohybuje okolo 17 %. Konkrétně ve Velké Británii a Walesu je to 18,46 % a ve Skotku, které je řízeno dle vlastního vězeňského systému, je to 15,3 %.⁴

Proto bude nutné zajistit přesné rozdělení odpovědností a kompetencí v samotném chodu věznice, a to především z důvodu, že provoz věznice je ovlivněn specifickou legislativou ČR a také, že půjde o dlouhodobý smluvní vztah.

VII. Ekonomická zásada principu 3E (Effectiveness, Efficiency and Economy)

Zaměříme-li se na ekonomickou analýzu zajištění vězeňského systému je vhodné využít základní metodu „cost benefit analýzy“ (dále jen „CBA“), základních atributů, které se promítnou do efektivního, resp. ziskového financování, a to v rámci celého procesu. Anthony E. Boardman k tomuto uvádí, že: „*Poměry nákladové efektivity vyjádřit jako tzv. cenu za jednoho vězně lze. Hodnocení celého systému by však bylo nesprávné.*“ Je nutné dodat, že náklady na odsouzené představují kalkulace směřující k zajištění „života“ jedinců ve výkonu trestu odnětí svobody, tj. materiální zajištění a navíc také poměrově vyjádřené platy příslušníků a zaměstnanců věznice, náklady spojené s léčbou, ošetřením i v případě vzniklých konfliktů, nevyžádaných eskort odsouzených apod. Boardman (2008) dodává: „*Je třeba, při tvrzení nebo interpretaci poměrů nákladové efektivity, brát v úvahu komplexní měřítko účinnosti.*“ Kritici v této souvislosti hovoří, ale i o nesouměrnosti při stanovení relevantních nároků. Dle Adlera (1999) je nutné mít na paměti,

¹ Dle ustanovení § 2 odst. 2 nařízení generálního ředitele č. 48/2005 o správě a evidenci pohledávek ve Vězeňské službě České republiky ve znění pozdějších novel „...stanoví ředitel věznice osobám ve výkonu trestu odnětí svobody rozhodnutím povinnost uhradit škodu způsobenou na majetku státu podle zvláštního právního předpisu a povinnost uhradit další náklady podle zvláštního právního předpisu...“. Předpis dále v § 3 upravuje podmínky k vymáhání pohledávek také za propuštěnými vězni, protože „...pokud toto rozhodnutí do ukončení výkonu trestu není vykonáno a odsouzený povinnosti stanovené rozhodnutím a ve stanovené lhůtě po propuštění z výkonu trestu nedostál, požádá věznice o výkon rozhodnutí příslušný soud.“

² Týden.cz (2008).

³ Justice (2019).

⁴ GOV.UK (2021).

že „Hodnota některých věcí nemůže být měřena v peněžních jednotkách, v případě, že hodnota některých věcí je měřena v peněžních jednotkách, je toto vyjádření neakceptovatelné, či v případě, že hodnota některých věcí je měřena v peněžních jednotkách, není zřejmé, co toto vyjádření znamená.“ Srovnej (Canning, 2013, Adler, 1999, Frank, 2000, Pearce, 1998). A právě kalkulace nepeněžitých úkonů, či v tuto chvíli následků je typické právě pro prostředí věznice. Věznice jako taková, je specifickou, režimovou institucí, pro které je typický stanovený dril, zahrnující klientelu, s vysokým parametrem agresivity a pravděpodobnost násilných střetů. Tyto atributy vytváří u personálu významnou psychickou zátěž, projevující se na aktuálním i budoucím zdraví, což je vhodné zanést do CBS, ale jen stěží je tento fakt finančně vyjádřitelný. Jak uvádí Juříček (2019) „Diferenciace interpersonálních konfliktů lze rozdělit na násilí mezi samotnými odsouzenými, útoky či napadání personálu.“ A právě finanční vyjádření či cena demonstrující psychické vypětí a případné následky způsobené výkonem povolání v tomto specifickém prostředí je velmi složité, ale měla by je CBA obsahovat. (Srovnej: Dirga, 2013, Lochmannová, 2016).

Podmínkou pro financování služby plně ze soukromých zdrojů je nutné, aby se celkový příjem dodavatele včetně zisku z doplňkových aktivit vyrovnal, popř. převýšil celkové náklady na poskytování služby. V podmínkách českých káznic je nutné při řešení finanční efektivity zvážit tři základní ukazatele. Zdroj příjmů vězňených osob, tedy využití jejich pracovního potenciálu, dává provozovateli, za současné legislativní úpravy, zákonnou možnost provádět úhrady za pobyt ve věznici. Druhým zásadním parametrem je možnost zefektivnit proces vymáhání pohledávek za odsouzenými, které vzniknou za dobu pobytu za mřížemi, či po případném propuštění. Třetím faktorem, který však v současné době reálně neexistuje, je možnost privátního provozovatele zřídit pro odsouzené možnosti „zpoplatněných“ komerčních aktivit, které mohou využít odsouzení podle svých aktuálních finančních podmínek.

Vliv zaměstnanosti na vyrovnané hospodaření lze vyjádřit následujícím vztahem:

$$\mathbf{TRd} > \mathbf{TCs} \tag{1}$$

$$\mathbf{TRs} + \mathbf{Zka} > \mathbf{TCs} \tag{2}$$

$$\mathbf{Qs} * \mathbf{Ps} + \mathbf{TRka} - \mathbf{TCka} > \mathbf{TCs} \tag{3}$$

$$(\mathbf{QPR} - \mathbf{QNP}) * \mathbf{Ps} + \mathbf{TRka} - \mathbf{TCka} > \mathbf{TCs} \tag{4}$$

Legenda:

TRd = celkový příjem dodavatele, **TRs** = příjem z poskytování veřejné služby, **TCs** = celkové náklady na poskytování služby, **Zka** = zisk z realizovaných komerčních aktivit, **Qs** = množství spotřebované veřejné služby, **QPR** = množství spotřebované veřejné služby pracovních produktivních odsouzených, **QNP** = množství spotřebované veřejné služby pracovních neproduktivních odsouzených, **Ps** = cena za službu (poplatek), **TCka** = celkové náklady na poskytování komerčních aktivit, **TRka** = celkový příjem za poskytování komerčních aktivit.

V případě, kdy $\mathbf{TRd} \leq \mathbf{TCs}$, tedy $\mathbf{TRs} + \mathbf{Zka} \leq \mathbf{TCs}$, je nutné do financování služby zapojit veřejné zdroje a předpokladem je, že pro privátního investora je provozování této služby nerentabilní. V případě umožnění realizace doplňkových komerčních aktivit je možné předpokládat, že za situace, kdy $\mathbf{TRd} \geq \mathbf{TCs}$, lze službu financovat plně ze soukromých zdrojů.

Jak je uvedeno v předchozích částech této kapitoly, kde je analyzována situace zaměstnávání vězňených osob a její vliv na výši pohledávek za odsouzenými, pro efektivní hospodaření musí být zajištěno úspěšné vymáhání pohledávek za odsouzenými dle vztahu, který lze vyjádřit takto:

$$\mathbf{TRd} > \mathbf{TCs} \tag{5}$$

$$TRs + Zka > TCs \quad (6)$$

$$Qs * Ps + TRka - TCka + CL > TCs \quad (7)$$

$$(QPR - QNP) * Ps + TRka - TCka + TCCL - TRCL > TCs \quad (8)$$

Legenda:

TRd = celkový příjem dodavatele, **TRs** = příjem z poskytování veřejné služby, **TCs** = celkové náklady na poskytování služby, **Zka** = zisk z realizovaných komerčních aktivit, **Qs** = množství spotřebované veřejné služby, **QPR** = množství spotřebované veřejné služby pracovních produktivních odsouzených, **QNP** = množství spotřebované veřejné služby neproduktivních odsouzených, **Ps** = cena za službu, **TCka** = celkové náklady na poskytování komerčních aktivit, **TRka** = celkový příjem za poskytování komerčních aktivit, **CL** = celková výše pohledávek, **TCCL** = náklady ze vzniklých pohledávek, **TRCL** = příjmy z pohledávek.

VIII. Závěr

Jednotlivé analýzy světových vězeňských systémů ukazují, že jakákoliv forma privatizace či využití soukromého kapitálu je pro celý systém přínosná, nikoliv jedinou spásnou myšlenkou. Odborníci, kteří se danou problematikou zabývají, vnímají efektivní zavádění privátních věznic jako vhodný element pro zavedení soutěživého či konkurenčního mechanismu do často zkorumpovaného státního systému. Samotnou finanční výhodnost a efektivitu privátní subjekt do zkoumaného prostředí automaticky nepřinese. Hlubší analýzy přináší autoři evaluačních studií jako Logan, Harding, Howard a další, jejichž výstupy však také není možné paušalizovat, neboť každá studie a její závěry byly dosaženy různými metodologickými postupy.

Současný krizový stav českého vězeňství vyplývající z nedostatku finančních prostředků je kontraindikován absencí justičního systému, který způsobuje stále zvyšující se potřebu „vztnit“ pachatele trestných činů, u nichž by mohla být realizována jiná restrikce, např. zefektivněním alternativních trestů. V případě, kdy se do českých věznic dostává stále více odsouzených, stále méně se uplatňují předčasné propuštění, která současný trestní zákoník nabízí, je zcela nevyhnutelné se zabývat myšlenkou privátní participací vybraných služeb, potřebných k zajištění provozu českých věznic. Současně se nabízí úvaha o nutnosti vybudování další věznic, resp. ubytovacích kapacit, a o modelu maximální diferenciaci vězněných osob, čímž by se zvýšila efektivita reedukace a snížily by se sekundární projevy negativního vlivu vězeňského prostředí. Samotná prorůstající prizonizace totiž vytváří z méně sociálně-patologicky narušených jedinců budoucí recidivisty, kteří opakovaně páchají trestnou činnost a dostávají se tak do justiční spirály, stále více se zadlužují a prostředí věznic se pro ně stává běžným životním prostředím, což je nežádoucí vzhledem k nákladům na zajištění vězeňského systému. I přes výrazné snahy Ministerstva spravedlnosti ČR řešit tuto situaci prostřednictvím spolupráce státu a soukromého sektoru se stále nedaří nalézt optimální řešení.

Jako hlavní důvod neúspěchu privatizace některých služeb (resp. pokusu o jakoukoliv kooperaci s privátním subjektem) je možné spatřovat v neefektivně nastaveném systému zaměstnávání vězněných osob, jejichž pracovní odměna je prioritním předpokladem pro úhradu nákladů za pobyt ve výkonu trestu, který je nyní výhradně financován z rozpočtové kapitoly MS ČR.

S nízkou mírou úhrad, a tím i návratností vložených prostředků zpět do systému, souvisí i zcela neúčinný mechanismus vymáhání pohledávek za vězněnými osobami ve výkonu trestu a následně po jejich propuštění, což vytváří u většiny odsouzených „dluhovou spirálu“, kterou vězněné osoby roztáčejí v průběhu výkonu trestu a nejsou schopny ji řešit ani po propuštění. Hlavní příčinou je

tak legislativní ukotvení metodiky úhrady nákladů¹, kterou je nutné vyřešit. Nutné je také provést legislativní úpravu § 35 zákona č. 169/1999 Sb., o výkonu trestu odnětí svobody, který stanovuje, že odsouzený je povinen náklady výkonu trestu ve výši 40 % z čisté pracovní odměny, maximálně však 1500,- Kč za kalendářní měsíc a navíc od povinnosti hradit náklady výkonu trestu je osvobozen odsouzený, který nebyl nezaviněně zařazen do práce a neměl v období kalendářního měsíce jiný příjem nebo jinou hotovost, který nedovršil 18. rok věku, po dobu poskytování ústavní (nemocniční) péče, či byl zařazen do vzdělávacího nebo terapeutického programu s dobou výuky nebo terapie nejméně 21 hodin týdně², a další výjimky, ač krátkodobého charakteru. V praxi tak dochází k přiznání tzv. úlevy od hrazení reálných nákladů za pobyt ve vězení, při zaměstnanosti pouhých 60 % odsouzených, téměř polovina vězeňské klientely. Vše souvisí právě s rozúčtováním pracovních odměn odsouzených, které upravuje NGRČ č. 13/2018 o odměňování odsouzených zařazených do práce. Dosud byly odsouzeným přidělovány tři „mzdové“ skupiny podle vykonávané práce a kvalifikace potřebné pro výkon takové práce. Pokud nepotřebovali odbornou kvalifikaci, brali 4.500 Kč měsíčně, pokud bylo nutné vyučení v oboru nebo jiné odborné kvalifikace k výkonu práce, pak dostávali 6.750 Kč, jestliže šlo o samostatný výkon zvláště náročných a specializovaných prací vyžadujících zpravidla vyšší než úplné střední vzdělání nebo vyšší než úplné střední odborné vzdělání, pak brali 9.000 Kč měsíčně. K této odměně mohli získat podobně jako zaměstnanci příplatky za práci přesčas, za práci ve svátek, za noční práci, za práci ve ztíženém pracovním prostředí a příplatek ohodnocující pracovní výkon – tedy cosi jako osobní příplatek, tzv. osobní ohodnocení, které získávají někteří zaměstnanci státní a veřejné správy a služeb. Tyto příplatky mohou získat i nadále. Pozitivním krokem byly změny, zavedené od 1. dubna 2018, kdy došlo k rozšíření základní složky odměny na časovou, kdy dostávají paušálně, měsíčně stanovou odměnu, anebo úkolovou, hodinovou. Odsouzení jsou nově rozdělení do čtyř skupin podle nejnáročnější práce, která je po nich požadována:

- do I. skupiny, jedná-li se o práci, pro jejíž výkon není potřebná odborná kvalifikace, pak měsíční odměna činí 5.500 Kč,
- do II. skupiny, jedná-li se o práci, pro jejíž výkon je potřebné střední vzdělání s výučním listem nebo jiná odborná kvalifikace, potom odměna dosahuje 8.250 Kč za měsíc,
- do III. skupiny, jedná-li se o práci, pro jejíž výkon je potřebné střední vzdělání s maturitní zkouškou, vyšší odborné vzdělání nebo vysokoškolské vzdělání v bakalářském studijním programu, odměna potom činí 11.000 Kč za měsíc,
- do IV. skupiny, jedná-li se o práci, pro jejíž výkon je potřebné vysokoškolské vzdělání v magisterském studijním programu, odměna pak dosahuje 13.750 Kč.

Nezbytná je proto úprava metodiky úhrad za pobyt ve výkonu trestu odnětí svobody a současně stanovení výše pracovní odměny u odsouzených. Jinak řečeno, pokud včas nedojde k odpovídajícím změnám v legislativní oblasti, a to oblast diferenciací a umístování do jednotlivých věznic i dle možnosti pracovního využití (zdravotní limity, neschopnost pracovat vzhledem k absenci pracovních návyků) a zajištění tak zefektivnění systému zaměstnávání vězněných osob v českých věznicích, není možné předpokládat zájem o zajištění služby českého vězeňství ze strany soukromého provozovatele za přijatelných podmínek pro stát a současně pro privátního provozovatele, který bude vždy řízen ziskem.

Literatura

Adler, M. D., Posner, A. E. (1999). Rethinking Cost-benefit Analysis. *The Yale Law Journal* 109 (2). The Yale Law Journal Company, Inc.: 165–247.

¹ V tuto chvíli autoři myslí i náklady za výkon vazby a výkon zabezpečovací detence.

² Jedná se např. i o studium v rámci výuky školského vzdělávacího střediska, je-li v dané organizační jednotce zřízeno. V této situaci jsou navíc studenti motivováni k dobrému prospěchu i tzv. stipendiem a tzv. dobré známky.

- Archambeault, W., Deis, D. (1996). *Executive Summary: Cost Effectiveness Comparisons of Private Versus Public Prisons in Louisiana: A Comprehensive Analysis of Allen, Avoyelles, and Winn Correctional Centers: Phase I* (1st ed.). Baton Rouge: Louisiana State University.
- Austin, J., Coventry, G. (2001). *Emerging Issues on Privatized Prisons*. Dostupné z <http://www.ncjrs.gov/pdffiles1/bja/181249.pdf> (15. 3. 2010).
- Belenko, S. (2001). *Literature Review of Private Prison Costs*. Dostupné z <http://www.njpba351.com/sitebuildercontent/sitebuilderfiles/litreviewofcosts.pdf> (15. 3. 2010).
- Boardman, E. A. (2018). *Cost-Benefit Analysis Concepts and Practice* (5th ed). Cambridge: Cambridge University Press.
- Brown, A. (1994). *Economic Aspects of Prison Privatisation: The Queensland Experience*. Dostupné z http://www.aic.gov.au/publications/previous%20series/proceedings/1-27/~/_/media/publications/proceedings/23/brown.ashx (11. 10. 2010).
- Brown, M. et al. (2005). *Value for Money from NSW Correctional Centres*. Dostupné z [http://www.parliament.nsw.gov.au/prod/PARLMENT/committee.nsf/0/80f365e089726b75ca25708300191671/\\$FILE/Value%20for%20Money%20from%20NSW%20Correctional%20Centres%20Report.pdf](http://www.parliament.nsw.gov.au/prod/PARLMENT/committee.nsf/0/80f365e089726b75ca25708300191671/$FILE/Value%20for%20Money%20from%20NSW%20Correctional%20Centres%20Report.pdf) (23. 6. 2005).
- Canning, D. (2013). Axiomatic Foundations of Cost Effectiveness Analysis. *Health Economics*. 22, 12.
- Dirga, L. (2013). Co můžou a nemůžou čeští vězeňští dozorcí? In VEČERKA, K. (ed.): *Prevenca sociální deviace – přání, naděje, realita. Konference sekce sociální patologie MČSS*. Praha: Masarykova česká sociologická společnost, 84-92.
- Donahue, J. (1989). *The Privatization Decision*. Dostupné z <http://www.unz.org/Pub/WashingtonMonthly-1989nov-00055?View=PDF> (15. 3. 2010).
- Edens, J. F., Peters, R. H., Hills, H. A. (1997). Treating prison inmates with co-occurring disorders: An integrative review of existing programs. *Behavioral Sciences and the Law*, 15, 439-457.
- Frank, R. H. (2000). Why Is Cost Benefit Analysis so Controversial? *The Journal of Legal Studies* 29 (S2). University of Chicago Press, University of Chicago Law School: 913–30. doi: 10.1086/468099.
- Gaes, G., Camp, S., Saylor, W. (1998). *The Performance of Privately Operated Prisons: A Review of Research*. Dostupné z http://www.bop.gov/news/research_projects/published_reports/pub_vs_ (23. 6. 2012).
- GOV.UK (2021). *Prison Population Figures 2020*. Dostupné z <https://www.gov.uk/government/statistics/prison-population-figures-2020> (29. 5. 2022).
- Harding R. (2001). Private prison. *Crime and Justice* 28. doi: 10.1086/652212.
- Howard, J. (2002). *Privatization of Corrections*. Dostupné z <http://www.johnhoward.ab.ca/pub/C46.htm> (11. 10. 2012).
- Juříček, P. (2019). Násilí za mřížemi anebo jsou čeští vězni v (ne)bezpečí? In Polák, P. – Tittlová, M. et al.: *Trestnoprávne možnosti riešenia domaceho násilia*. Bratislava: Paneuropská vysoká škola, fakulta práv, 323-345.
- Justice (2019). *Contracted-out prisons*. Dostupné z <https://www.justice.gov.uk/about/hmps/contracted-out> (12. 5. 2022).
- Keating, M. (1990). Public Over Private: Monitoring the Performance of Privately. *Rutgers University Press*, 1990, 130-154.
- Kuchta, J., Válková, H., a kol.(2005). *Základy kriminologie a trestní politiky* (1. vyd.). Praha: C.H.Beck, 185-187.

- Laffer, G. (1999). *Captive Labor*. Dostupné z <http://www.prospect.org/cs/articles?articleId=4503> (23. 6. 2010).
- Lazár, J. (2004). Podmínky zaměstnávání odsouzených. In *Sborník z konference Evropské vězeňské systémy*. VS ČR: Kroměříž, 387-390.
- Logan, Ch. (1990). *Private Prisons: Cons and Pros* (1st ed.). Oxford: Oxford University Press.
- Logan, Ch. (1992). Well Kept: Comparing Quality of Confinement in Private and Public Prisons. *Journal of Criminal Law and Criminology*, 83(3), 577 – 613.
- Lochmannová, A. (2016). Vězeňský trh – hybridní barter a komoditní peníze v prostředí českých věznic. *Acta FF ZČU* 8(1), 25-42.
- Lundahl, B., et al. (2007). *Prison Privatization: A Meta-Analysis of Cost Effectiveness and Quality of Confinement Indicators*. Utah Criminal Justice Center, College of Social Work University of Utah.
- Maahs, J., Pratt, T. (1999). Are private prisons more cost-effective than public prisons? *Crime and Delinquency*, 45 (3), 358-371.
- McDonald, D. (1992). Private Penal Institutions. *Crime and Justice* 16, 361-419.
- Nařízení generálního ředitele Vězeňské služby České republiky č. 48/2005 o správě a evidenci pohledávek ve Vězeňské službě České republiky.
- Nařízení generálního ředitele Vězeňské služby České republiky č. 13/2018 o odměňování odsouzených zařazených do zaměstnání ve výkonu trestu odnětí svobody.
- Nařízení vlády 361/2017 Sb., o výši a podmínkách odměňování odsouzených osob zařazených do práce ve výkonu trestu odnětí svobody.
- Pearce, D. (1998) Cost – Benefit Analysis and Environmental policy. *Oxford Review of Economic Policy*, 14(4), 84–100.
- Pozen, D. (2010). *The Private, Nonprofit Prison*. Dostupné z <http://www.law.yale.edu/news/1691.htm> (15. 3. 2010).
- Pratt, T. (2003). Comparing the quality of confinement and cost effectiveness. *The Prison Journal* 83, 301.
- Roth, L. (2004). *Privatisation of Prisons*. Dostupné z <http://www.parliament.nsw.gov.au/prod/parliament/publications.nsf/key/ResearchBp200403> (8. 9. 2010)
- The GEO Group Australia Ltd. (2010). *Arthur Gorrie Correctional Centre*. Dostupné z <http://www.thegeogroupinc.com.au/Arthur.htm> (7. 4. 2010).
- Thomas, Ch. (1996). *Comparing the Cost and Performance of Public and Private Prisons in Arizona Public-Private Prison Comparison*. Dostupné z www.cjr.sagepub.com/content/21/1/62.refs (11. 10. 2010).
- Týden.cz (2008). *Vymáhat dluhy po věznicích? Ztrátový byznys*. Dostupné z https://www.tyden.cz/rubriky/domaci/vymahat-dluhy-po-veznicich-ztratovy-byznys_47233.html (1. 7. 2022).
- Vězeňská služba České republiky. *Výroční zpráva Vězeňské služby za rok 2010 až 2021*. Dostupné z <https://www.vscr.cz/sekce/statisticke-rocenky-vezenske-sluzby> (7. 4. 2022).
- Vyhláška č. 10/2000 Sb., o srážkách z odměny osob ve výkonu trestu odnětí svobody zaměstnaných, o výkonu rozhodnutí srážkami z odměny těchto osob a chovanců zvláštních výchovných zařízení a o úhradě dalších nákladů, ve znění pozdějších předpisů.
- Zákon č. 169/1999 Sb., o výkonu trestu odnětí svobody a o změně některých souvisejících zákonů, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 219/2000 Sb., o majetku České republiky a jejím vystupování v právních vztazích, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 555/1992 Sb., o Vězeňské službě a justiční stáži České republiky, ve znění pozdějších předpisů.